Advert. 1º finem totalem esse illum qui per se sufficit versari circa dum totum effectum absque consortio alterius finis. Advert. 2º finem autem esse intrinsecum, aut extrinsecum. Intrinsecus est ille a quo effectus intrinsece et essentialiter dependet tanquam a ratione motiva quam, ut sic hic finis rei actus voluntatis. finis extrinsecus est a quo effectus dependet intrinsece et essentialiter tanquam a ratione formali motiva sed tantum extrinsece et moraliter, quatenus ab extrinseca voluntate agentis imperatur per talem finem, et quo de hoc finis rei actuum externorum qui per finem imperantur. Advert. 3º finem extrinsecum aut esse partem, aut ultimum, seu totalem. partialis est ille in quem partes atque operationes in certo gradu referuntur. ultimus seu totalis est in quem omnia referuntur ipse autem non refertur ad alium, sed appetitur propter se tanquam summum bonum ipse solus Deus. His animadversis.

Primum dub. est utrum idem effectus possit pendere a duobus finibus totalibus intrinsecis? Resp. negative cum Suar. d. 26. sec. 5. n. 32. et alijs communiter. Quod enim idem effectus posset dependere a duplici fine intrinseco totali, quo uno ablato adhuc maneret idem actus cum sola dependentia ab alio. Sed hoc est impossibile, quia dependentia a fine intrinseco est dependentia intrinseca et essentialis tanquam a ratione motiva. Ergo non potest idem effectus dependere a duplici fine totali intrinseco.

Ob. Idem effectus potest dependere a duplici efficiente totali. Ergo et a duplici fine totali intrinseco. Resp. negative consequentiam quia dependentia effectus a causa efficiente non est essentialis, sed mediante actione quae multiplicari potest et una sublata potest effectus conservari per aliam diversam; at dependentia a fine intrinseco est intrinseca et essentialis quae nunquam poterit variari aliquis finis quin varietur effectus, inde a duplici fine intrinseco totali nequit dependere. Instab. Idem actus potest adhaerere 2º mo-

tiva fidei, et ad motivas scientiae: Cr. c. ex subjecti fine totali intrinseco. Ad illius motivum fidei, et scientiae libene totalia sunt opposita, et partialia sunt illius tertii actus. Quare nihil [illegible] de motivis et finibus totalibus sunt ejusdem actus.

2um dub. est [illegible] idem effectus possit dependere naturaliter a pluribus finibus totalibus extrinsecis et partialibus. Resp. affirmative cum [illegible] et tom. 1 in [illegible] l. 3. sect. 4. [illegible] 2. phys. l. 67. q. 12. a. 3. [illegible] probatur experientia, saepe nobis contingit idem opus facere propter duos fines, ut quis iter suscipio in Olyssipponem propter duo negotia, quorum quodlibet erat sufficiens ad illud iter arripiendum, et si alterum cessaret adhuc iter susciperet. Et ratio a priori est quia effectus finis extrinseci dependet a libertate physice et reali, et motio quae extrinsecum in [illegible] nobis ordinari: [illegible] non obstat quod idem non actus externus possit ordinari ad plures fines totales partiales et propter illos fieri.

Ob. Idem effectus nequit naturaliter fieri a duobus efficientibus totalibus, quia alterum esset superfluum: Ergo neque idem effectus fieri poterit propter duos fines extrinsecos totales quia esset admittenda superfluitas. Resp. neg. consequentiam quia superfluitas in causis efficientibus est in ordine ad naturam, quae abhorret superfluum: superfluitas vero in causis finalibus est in ordine ad voluntatem liberam, quae propria libertate potest velle aliquid superfluum. 2o. Resp. dari in causis finalibus aliquam superfluitatem [illegible] dari in causa efficiente, et ab his [illegible] quae aliae [illegible] propter effectum in re ipsa ponendum; unde si una sufficit ad illum producendum alia est superflua, at non causa finalis [illegible] propter effectum sed potius effectus est propter ipsam consequendam: unde superfluum [illegible] quod quis propter eundem opus consequi intendat plures fines: imo maxime compendio studet.

3um dub. [illegible] idem effectus possit pendere a pluribus finibus simpliciter ultimis, et totalibus. Resp. negative cum D. Thom. 1a 2ae

q. 1.a a. 8. Vasq. ibidem d. 5. c. 3. Sal. trac. 1. d. 8. sec. 2.
n. 2. Suar. in Metaph. d. 26. sec. 8. n. 82. Aegid. Lusit. lib.
2. de fine q. 1. a. 2. §2.o et alij quos refero. Tum quia nullum
agens pot. intendere duos fines simpl. ultimos. Ergo idem ex[illegible]
neque ab illis pendere. Conseq. pro. Qb. Ais quia de ratione finis
simpl. ultimi est ut intendatur propter se, et caetera omnia propter ipsum. Ergo
repugnat quod intendantur duo fines simpl. ult., siquidem tamen quili-
bet deintenderet propter se et caetera omnia propter ipsum, siquidem ille
alterius finis amplectitur deintenderet propter 1m.

Ob. Potest quis ex delectione iudicare plura esse summa
bona vel plures Deos atque ita illos amare: Ergo pot. intendere plures fi-
nes simpl. ultimos. R. neg. Ais quia eo ipso quod illud summum
bonum ut secum afferre esse compatibile, ita ut satiet appetitum, et cae-
tera omnia propter illud diligantur et ametur ut finis simpl. ultimus: illa
[illegible] bona et ita diligunt, ut pro [illegible]. In [illegible]. Sat sub disiunctione
poterit quis intendere duos fines simpl. ultimos existimando quod
quilibet ex duobus obtento fore ut satieret appetitus. R. neg. sequel.
quia in eo eventu diligeret omnia propter ipsum finem, siquidem ille al-
ter finis sub disiunctione amaretur propter illum.

Ob. 2o. Si quis ex amore placendi Deo, illique
ut ult. fini adhaerendi eligeret actum peccaminosum, v.g. periurium
sine quo ingrederetur religionem, talis peccando intenderet duos
tut pro fines ultimos Deum scilicet et creaturam; nam qui peccat ultimum
finem constituit in creatura [illegible]. Ergo. R. dist. sequel. intenderet
duos fines ultimos formaliter Neg. sequel. unum formaliter et explicite
alterum interpretative et implicite conc. sequel. Nam
qui peccat constituit ultimum finem in creatura formaliter et expl[illegible]
[illegible], sed tantum interpretative et implicite, quatenus eo ipso quod qui
peccat avertitur a Deo censetur constituere sibi Deum ut
ultimum finem, sed creaturam. Respondeo [illegible] [illegible]

finibus

alicuius fati et ex ipse intendendis, quod diximus repugnare:

LIVRARIA · UNIVERSIDADE

CAP. Vm

Quae res possint exercere rationem causae finalis?

Cum res nulla valeat exercere rationem causae finalis, nisi ratione bonitatis, quam vere vel sat apparenter habeat. Praenotandum est bonum in communi dividi in honestum, iucundum, et utile. res primo et secundo modo bonitatem habent sufficientem rationem, ut propter se ametur, et consequenter possunt habere rationem finis. Solum igitur dubium est utrum bonum utile, aut utile, seu quod idem est utrum medium, an medium possit exercere rationem finalis? Respondetur negative contra Suar. in meth. d. 23. sec. 8. n. 16. et Sect. 6. Vasq. 1. 2ae. d. 4. c. 2. Aegid. Rubio. lib. 1 de beat. q. 1. a. 3. § 4. Cum ideo finis ametur propter se et suam intrinsecam bonitatem: sed medium ut tale cum solum habeat rationem utilis ut ametur propter se, sed propter finem ad quem assequendum est utile: ergo non potest habere rationem causae finalis.

Contra. Ob. 1°. Medium saepe est ratio appetendi aliud, ut quando medium remotum appetimus et exequimur proximum: sed quod est ratio se habet potest sortiri rationem finis. Ergo.

Respondetur distinguendo. Maj. medium saepe est ratio appetendi aliud propter suam bonitatem intrinsecam Neg. Maj. propter bonitatem extrinsecam finis Conc. Maj. Nam solum bonitas finis est motivum eligendi utrumque medium tam remotum, quam proximum.

Ob. 2°. ita se habet finis in practicis, ac medium in speculativis, sed medium, seu veritas praemissarum est ratio motiva adaequata assentiendi conclusioni, nam conclusioni assentimur propter ipsius veritatem: ergo bonitas finis non est motivum adaequata:

quata

quaeo amanti medium, sd ē ē bonitas ipsius medij. R. maj.
gadōtis d ēē uexam. tuin conc. Mi dnes conseqni. distr.
ipsa veritas etois cum distinctio a connexione entium ipsius etois
Deus in illa veritas intrinseca pp quam eō ibus illi assentitur;
eo nō medium q medium cum sotheso roem utilis, d hic boni
tatem iucundam, ac honestam intrinsecam, utamen pp se
sed illam tm hec participatam a fine pp quem sot appetitur.

Subdist. et hoc sequi i° qd aīa media, quae
conducunt ad eundem finem sint ejusdem spēi, & consequ.
aūs mia & iustia quae conducunt ad beatitudinem deē dista
spēi, qd ē falsum. R. oīa media sub rōe medij ēē ejusdem
spēi; tuin aūs mia & justitia sot ēē dista spēi quum peculiares ho
nestates, quas hint, deu sub quasa rōe utilis ad beatitudinem
neque n. repugnat eandem entitatem hēre sit roem finis
et medij sub diversis formalitatibus roem medij sub formalitate
utilis, roem finis sub formalitate honesti. Sequitur 2°.
Qd oīa media sint aeque utilia ad finem siquidem aūs, quae
illa versantur sot ejusdem spēi: sed hoc ē falsum. Pbo qa bonitas
utilis cum sit quaedam virtus & efficatia intrinseca rei utilior
et efficatior ē in una re potius quam in alia. R. n. sequi
media ēē aeque utilia, sed alia posse ēē magis, alia minus
utilia. Qd nō aūs q ea illa versantur sint ejusdem spēi negatur
ao qa hi aūs nō specificantur a bonitate utili intrinseca sum
utamen pp se, d a bonitate honesta & jucunda entrinseca
pp quam bonitas utilis amatur: nam aūs sot specificanda
a rōe motiva pp quam

§ 2^m Dub. e. An indiriens, quae indiriens, & im
possibile q impossibile possit cadere roem cāe finalis? Reg. videri negative
ita Suar. in metaph. d. 23. sel. 7. n. 7. Tum ē qa ebonum
uolat ebonum, sed indiriens q indiriens pbonum. ...e obonum

utilij

volitis & seqq amari nequit & incendi. Dices voluntas potest eligere minus bonum ergo est indifferens. Resp. seqq. quod eligit minus bonum non in ratione boni voliti. Videtur indifferens quia interdum non in ratione boni. Negatur 2.^m cum objectio: impossibile cognitum ut absolute impossibile non potest causare finaliter aliquem actum actum efficacem suum quia impossibile cognitum ut tale de absoluto alicui bonum & conveniens: ergo non potest causare aliquem actum ejus. Deinde actus efficax est ille qui quantum in ipso tendit ad suum objectum. At nemo intendit absolute impossibile. Impossibile tamen cognitum sub conditione quod possibile foret potest causare finaliter aliquem actum conditionatum & inefficacem, quia sub illa conditione potest cognosci ut alicui conveniens ergo sub illa finalitate potest causare aliquem actum conditionatum.

3.^m dub. est. Utrum entia rationis & negationes possint causare finaliter? Resp. Affirmative quia negationes & entia rationis possunt existimari ut convenientia et ad instar alicujus boni realis: ergo possunt causare finaliter. Nam ut aliquid potest exercere causalitatem causae finalis sufficit ut existimetur bonum & conveniens, licet a parte rei tale non sit; sed licet negationes, privationes, & entia rationis a parte rei bona non sint, cum non sint, tamen cum possint apparere ut bona & convenientia poterunt hanc causalitatem finalem exercere.

CAP. VI.^m

Utrum necessario admittendus sit aliquis ultimus finis & omnes partes illi subordinentur.

Primum dub. est. Utrum detur aliquis simpliciter ultimus quod sit ipse Deus. Resp. Affirmative. Probatur 1.º proverb. 16. omnia propter semet ipsum operatus est Dominus. Probatur 2.º ratione quia nullum agens operaretur propter

finem, qn alij nõ operant propter se ipsum cui aut ipsum meo finem, sed Deus oĩa operat. propter finem: ergo õia operat. propter se ipsum tanquam finem ultimum, seu referibilem ad alium, qui talis finis ẽ imperfectus: ergo tanquam finem perfectissimum & simpliciter ultimum. Confir. qa agens perfectissimum, perfectissimum intendit finem, sed Deus ẽ agens perfectissimum: ergo perfectissimum & ultimum intendit finem, q eo nõ põt nĩ ipsa bonitas diuĩa & ipse Deus.

§ Dices. Deus perfici nequit aliq bono adueniente ab extrinseco, siquidem omnimodam perfectionem in se habet: ergo nõ põt operari oĩa propter se ipsum ut finem ultimum, tanquam finem cui nam fini cui procuratur bonum & perfectio finis cujus. Resp. lz Deus perfici nequeat intrinsece aliquo bono intrinseco, potest tñ perfici extrinsece glorificationem & manifestationem suæ bonitatis, item [illegible] & gloriam sui nominis, & similia bona extrinseca: & hoc sufficit ad hoc ut propter se tanquam finem cui ultimum suas operationes edat a quas hæc sibi bona procurat.

2.m dub.o. Vtrũ oĩa agentia creata qua operantur propter finem sĩt intendant hunc ultimum finem s. Deum. Resp. nõ sĩt intendere explicite Deum ultimum finem. intendere tñ sat. implicite. ẽ certa et coĩs resolutio ut uidere ẽ apud Salm. [illegible] tract. 1.o d. 8. sec. 1.a an. 4. 1.a pars ẽ euidens, probr. qa agentia creata saepe operantur propter fines particulares, nil intentum de Deo cogitante; imo possunt prorsus libertate cogitare de Deo & nihilominus constituere sibi explicite finem ultimum in aliqua creatura ut in uoluptate, reliqua ad illam dirigentes: ergo &c. 2.a pars probr. qa oẽ agens qd operatur, operatur propter finem operatur propter aliquam ejus bonitatem: sed bonitas, aut ẽ ipse Deus aut aliquid a Deo participatum: ergo oẽ agens qd sibi intendit aliquem finem l explicite, l sat implicite sibi intendit ipsum Deum.

UNIVERSIDADE ✻ LIVRARIA DA UNIVERSIDADE

3mo dub. V oēs fines partes subordinentr aliqmo fi-
ni ulto tam dependo, qm in operando. R. afrè. Prob. qidem
qem qa fines partes pendent aliqmo in suo eē a fine ultimo: ergo
aliqmo illi in eendo subordinantr. Probatur: qa oēs fines par-
tes i suo eē pendent a Deo ut ai° efficiente: st qlqd pendet a ai°
efficiente pendet et a fine ulto: quidem Deus nil efficit ni
pp finem ultimum: ergo etc. Prob. qaliam qem qa cãtas fi-
nis partis nempe ãocẽo cãtas finis ultimi cum finis partis
numquam influat in aliquem effum qin quandem caulitatem
tabem influat finis ultimus, sd qd tales cã partis o eē cãtas co-
ttis aliq mô illi subordinato: ergo fines partes dandi subordi-
nanntr aliqmo fini ultimo.

Dices. Res deficientes imo negaões et entia ròis
poūio ēe cã finales: st hae res cum non sint dependent in suo eē a
Deo ut cã efficiente et consequenter finali: ergo n dris finis partis sub-
ordinato ulto in eendo. R. haec oia in suo eē aliqmo pendere a fine
ulto. In primis res deficientes cum possint esse id fiet depen-
denter ai° efficiente, et consequr a ulto fine. negaões et entia
ròis lt ppriè et p se ipsas a b aliq cã n dependeant, nec consequr
a Deo pendent tn mediate et ròe alterius vel fira negã
p alterius entitatis realis.

Sed quaer. Vtrum fines partes subordinentur
fini ulto physe an morali? R. n oēs fines partes subordinari
Deo ut fini ulto physe, st aliquos subordinari morali. Prim est qa
illi effus pendent physe ab aliq fine q sublato n pseverant i suo
eē physo et reali: st dantr plures fines partes, q sublato fine
ulto in ròe finis adhuc pseverarent in suo eē physo: ergo ab illo
n pendent physe et realr. Alia. pčo qa si Deus qimpo-
ssibile detineret pducere et conservare aurum et alium effum
pp se, et conservaret pp alium finem adhuc aurum i suo eē

pseveraret

perseueranti cessat ratio; ita cum hae rões dependeant immediate a fine, sed medio exercito imperio voluntatis ad finem ordinantis, dependent ab illis effectus: idcirco mutato fine adhuc eadem perseuerare nequeunt, exempli gratia effectus pendens ex pluribus partibus fines sunt motus a fine ultimo, opus ex imperio voluntatis ad finem ultimum ordinantis, & per illum executioni mandantis. Hinc consequens ... quot dentur fines partes, qui pendeant physice & realiter a Deo ut a fine ultimo; nam plures actus nostrae voluntatis, qui hic ponunt rationem finis partis pendent quoque realiter a fine ultimo & sunt proprij effectus illius physici, sunt actus qui diciuntur per ipsum Deum, tanquam per rationem motiuam, ut amor & desiderium ipsius Dei finis ultimi, & fruitio deitatis possessae.

CAP. VIII.

In quo consistat exemplar & constituat nouum genus causae ab alijs distinctum?

Primum dubium quid sit exemplar? Exemplar ita communiter definitur. E forma quam effectus immitatur ex intentione agentis determinantis sibi finem. Ad forma dependet mediate in formatio aut constituat effectum, sed quae est ueluti imago continens effectum in esse repraesentatiuo, & imago dici solet forma. Additur quam effectus immitatur ut proprium munus exemplaris indicetur quod est facere opus sibi simile. Adjungitur ex intentione agentis, ut excludantur formae, quas effectus praeter intentionem agentis & casualiter immitantur, ut quando pictor intendens delineare uulpem euasio canis picturam. ultima parte determinantis sibi finem superadditur ad excludendas formas agentium naturalium uniuo-

corum

nolorum quas quidem effus immittant, v.g. filius patrem
ignis ignem, verum ex intentione agentis determinantis sibi
finem, neque n. pater gignendo filium determinat sibi ad
finem formam suam quam filius imitetur, sed illum producit
ut agens naturale ex sidem impetu et determinatione naturae. Unde patet
sol exemplar deesse posse, tum effectum qui sine ex intentione
agentis intellectualis pendere possunt.

Caeterum exemplar seu explicatum duplex est al-
terum externum, et illud quod est extra illum agentis, ut pictura,
ponitur ante oculos pictoris; alterum internum, et illud quod est in intellectu
agentis, cujus actionem dirigit et determinat. Ex his duobus exemplaribus
sol internum habet rationem causae, quia hoc sol absque externo sine requi-
sit aliud sufficit ad fingendum agens intellectuale, ejusque actionem determinandam.
Verum cum hoc exemplar et forma interna adhuc duplex sumi po-
test 1o pro conceptu formali. 2o pro conceptu objectivo, prout quod in conceptu cognosci-
tur et obtinet tamen in intellectu existit; dubium est inquirendum ex his contrahit con-
sistat ratio exemplaris.

1a Sententia est exemplar consistere in conceptu
objectivo. Tamen tenent ... 2o phys. l. 7. q. 63. a. 2. ... citant
D. Thomam Scoto. Aur. et alios. tenent et Mol. 1a pe q. 13. a. 1o
Probatur 1o Furt. d. 11. de ... sect. 8. ejus ratio 1a est quod ratio exem-
plaris consistit in eo quod effectus imitatur: sed effectus non imitatur con-
ceptum formalem, sed objectum illius. Probatur quod effectus sed imitatur quod
agens cognoscit, sed agens non cognoscit suam cognitionem sed quod illam
objectum: ergo in illo consistit exemplar.
2o quod causa finalis non consistit in cognitione formali, sed in re cognita:
quod agens non movetur ad operandum per formale esse cognitionis, sed
per bonitatem rei cognitae: ergo sic ratio exemplaris non in cognitione
formali, sed in re cognita consistet.
3o quod quod illius attendit tamen attendit per cognitiones formales, sed

est obvium. Tandem quia idea est terminus exemplaris quem est exemplares
hic non est formalis cognitio sed illius obiectum ad cujus imitationem Deus
producit creaturas. Probatur minor quia si non esset idea in Deo esset
plures, sed cognitio est una simplicissima ergo idea in Deo non est
ipsa formalis cognitio.

Nihilominus probabilior est aliorum sententia quae asserit propriam
rationem exemplaris consistere in actu formali. Eam tenent Suarez
d. 23. sec. 1. n. 10. Fons. 5. metaph. c. 2. q. 2. sec. 4. Aub.
2. phys. trac. 6. art. Vallenoi. tom. 1. q. 15. a. 4. et alii quos
citanos. Probatur 1° ex Ante qui 12 metaph. tex. 13. et 14. docet
artificem producere effectum juxta suae ideae seu exemplaris;
sed non potest sui conceptus objectivi qui inter idem esse in istum non datur
subiecto, sed identitas. Ergo est potius solum conceptus formalis. Probatur 2°
quia exemplar dicitur in eo quod dirigit et determinat agens rationale ad
aliquid artificiose faciendum: sed sola cognitio dirigit non vero objectum,
quia dirigere est proprium dictaminis, quod non est rationis consistit in
cognitione: ergo in sola cognitione formali consistit ratio exemplaris.

Probatur 3°: quia idea, seu exemplar in Deo
consistit in cognitione formali, quia Deus cognoscit res a se factibiles.
Ergo etiam in creatis exemplar consistit in cognitione, quia artifex
cognoscit opus esse factibile. Unde probatur quia si idea in Deo
non est ipsa formalis cognitio, sed illius objectum, aut hoc est ipsa
creatura possibilis, prout mente divina concipitur aut ipsa
essentia divina prout continet eminenter ipsas creaturas ab illis qui eminitabilis. Non primum quia sequeretur quod Deus non posset ideare, et exemplaricer carere aliquo admirabili creaturae, quod dici nequit. Non 2m
quia licet in luce eminenter contineatur calor, non ex eo est calor ejus idea,
ergo non sufficit ad hoc ut essentia divina sit exemplar creaturarum quod
illas eminenter contineat.

Ob. Aut haec cognitio formalis in qua consistet

exemplar est cognitio rei, quae facienda est aut Abextius rei diversae. Non primum, quia res in intellectu antequam fiat cum pendeat a libera Dei voluntate non est cognoscitur. Non 2m quia non res diversa, quae ab artifice opponitur ante oculos quatenus se habet ad directionem operationis ita et conceptus rei diversae quatenus se habet ad eandem operationem: ergo ratio exemplaris non consistit in conceptu formali. Resp. cognitionem exemplarem tandem esse cognitionem rei quae facienda est. Et in Deo est ejusdem rei in intellectu, in nobis vero reduci aliquando potest ratio est cognitionem ejusdem rei in specie; nam quando figuro aliquem characterem et illum concipio in intellectu, sed in specie, et hoc modo me cognitio ad illum determinat.

Quae ad rationes opposita sententia. Resp. Ad primam neg. Min. quia artefactum opportet dici fieri ad imitationem conceptus formalis in mente existentis. addendo non quod addit effectum imitabile quod agens cognoscit, dum imitari quod agens cognoscit tunc quod conceptum reflexum, tunc est non quia ipso omnis cognitio est cognitio sui. Ad 2m neg. consequentiam diversa ratio est quia finis consistit in eo quod agens assequi intendit et per quod consequendum operatur: agens vero dirigendo cognitionem finis aut per illum consequendam operatur. Exemplar vero consistit in eo quod dirigit ac determinat agens ad artificiose operandum, quod nihil aliud est quam formalis cognitio. Ad 3m Resp. consequentia diversa ratio est quia licet non est vera per formas formales, sed objectivas ideas per illas illius sibi assentitur: at vero opus artificiale non ideo est operabile ab agente rationali quia a parte rei datur obiectum ad cujus imitationem fieri possit, sed quia agens cognoscit quod rationem faciendum sit. Ad 4m Resp. Min. ad probationem dices ideas ipso esse plures secundum nostros conceptus, quod non repugnat cum simplicitate cognitionis Dei.

V exemplar constituat nouum genus cāe ab alijs distinctum?

Suppono imprimis cum Suar. & alijs ibi infra citandis exeplar ee veram cām. ? quia ut agens nate constituit per formam natem, ita artifex constituitur per artem, seu exeplar: sed fmā natis ē propria cā effectiuā natium: ergo exeplar erit cā effectiua intellectualium. 2°. q̄ finis hēt veram rōem cāe, q̄a ipse mouet agens ad operandum: ergo eē exeplar cāas erit q̄a dirigit et detrāt agens ad operandum. Supp. 3° causalitatem cāe exemplaris consistere in āoe seu fieri effus quā dependet ab ipso exemplari quod imitatur et ad assimilatur actiua. & rāō ē q̄a āō prout ab agente & illud respicit ē illius cāas, prout dependet a fine & illum respicit, ē finis cāas: ergo prout respicit exeplar erit cāas ipsius exeplaris.

Dub. tot ē V exeplar constituat quintum genus cāe, an ad aliquod ex 4. assignatis reuocetur? Constituere 5um genus cāe tenet Henric. & alij quos refert Suar. infra citandus. Primū sic q̄a res ut appetibilis constituit nouum genus cāe nempe finalis: ergo res ut imitabilis nouum genus cāe constituet. Neg. tn̄ conseq. q̄a res appetibilis ē extrinseca agenti, nec illud constituit agēs proximum ad actione agendam, sed supponit illud constitutum, & solū mouet ut operetur. At res imitabilis non mouet extrinsece agens ad operandum, sed illud intrinsece & formaliter constituit in rōe agentis actiui.

Alij tenent cām exeplarem pertinere ad aliquam ex 4. ? ad formalem, ? ad efficientem. nam ad cām materialem spectare non pōt cum nihil in se recipiat. nec & ad cām finalem quia finis consistit in eo quod agens a se intendit, agens nō non intendit a se exeplar, sed exeplarisatum.

Procă frăli pugnăt Scotus 5° meth. c. 7. q. 1a. sect. 3a & nostri lib. 2° phys. c. 7. q. 4. a. 1° & alij quos refferunt. 1° quia exemplar dicit formam ad cujus imitationem agens intellectuale operatur. 2° quia forma interna intrinsece informat, & specificat effectum ita exemplar extrinsece & objective specificat exemplaris [illegible]. 3° quia exemplar est quoddam obiectum constans sua imitabile effectui: ergo ut obiectum sit causa formalis extrinseca, erit et exemplar.

Probabilius oppugnant causa efficientes Alens. D. Bonaventura. Scot. & alij quos citat & sequitur Suarezius d. 25. sec. 2. n. 8. Rub. 2° phys. tract. 6. q. 2. n. 2. probatur 1° quia ars vera Artem est principium seu efficientium artefactorum, statuarius n. dicitur causa statuae. sed ars non dat esse nisi mediante exemplari seu idea, quam tamquam principio quo dirigitur, ac determinatur actio artificis: ergo exemplar est principium causae efficientis, & consequenter ad illam spectat. 2° quia ut forma naturalis est complementum agentis naturalis actiui, ita & forma intellectualis est complementum agentis intellectualis, nam ut agens naturale per formam naturalem continet effectus similitudinem, & ad illum determinatur, ita agens intellectuale per exemplar continet artefacti similitudinem & ad illud determinatur: sed complementum pertinet ad eundem causam cujus est complementum: ergo si exemplar est complementum artificis, seu agentis intellectualis actiui, spectat ad causam efficientem. Ad rationes facile patet in opinione quam sequimur exemplar consistere in conceptu formali, etenim dum si ratio exemplaris consisteret in conceptu obiectiuo, tunc n. potius spectaret ad causam formalem extrinsecam et solis [illegible] opinionis falsa uidentur probare.

Ad 1^m^ fuñ illorum q asserebant exeplar 1° er
ctare ad caña fralem. R exeplar dici sū rem dehsio ca fratis
effis ita q infrão illum agenois. Ad 2^m Neg. comparao
nam exeplar ē aliorum complens artem seu agensillerum
aliorum; at ús fru inmunsa in vóe ca fatis dico se habere.
Ad 3^m Negans galum aliorum munus exeplaris sicdi
rigore dhcō rorm obvi. Et hoc sint satis. quā exeplari
& tractatu de causis & causalitatibus

Finis Laus Deo
Virgini q matri:

Hujus opusculi finem fedimus XV. Kalen. Jully quod incepimus VII. Kalend. Martij. anno Dñi M. DCXXXI. Praeside R. P. M. D. Antonio Pinheiro Soli-citatis Scriptus Brachara Augusta. Si aliqd in hoc tractatu fuerit scriptum contra bonos mores Xpi q Dñi ejus q Matris Sanctissima legem indictum uolo manere. Hyeronymus Freyre

[library stamp]